

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. III. Quodnam sit subjectum vel objectum nostræ Theologiæ?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

subalternatione scientiarum: sed scientia beata est habitus primorum principiorum respectu Theologiæ, cum per lumen gloriæ, & visionem beatam, articuli fidei, qui sunt principia nostræ Theologiæ, manifestentur, & reuelentur: ergo inter Theologiam, & scientiam beatam, non est vera & propria subalternatio.

Respondeo scientiam beatam habere simul rationem scientiæ subalternantis, & habitus primorum principiorum, respectu nostræ Theologiæ: quatenus enim vno & simplici intuitu, fertur in essentiam diuinam, & in omnia quæ in ea sunt formaliter, habet rationem habitus principiorum; in quantum verò sic videt essentiam diuinam, eiusque attributa, vt cognoscat vnã esse causam virtualem, & rationem à priori alterius, habet rationem scientiæ; & ipsi hoc modo sumptæ dicimus Theologiam nostram propriè subalternari.

20. Obijcies vltimò contra secundam conclusionem: Apostolus 1. ad Corinth. 13. docet quod in Cælo lingue cessabunt, & scientia destruetur: Ergo Theologia non remanebit, sed destruetur in patria.

Confirmatur: adueniente perfecto, euacuatur imperfectum, vt ibidem dicit Apostolus: sed Theologia nostra, cum sit obscura, & ineuidens, est cognitio imperfecta: ergo destruetur, adueniente visione beatificã, quæ est perfecta cognitio.

Respondeo quod sicut quando Scriptura dicit, quod elementa post diem Iudicij dissoluentur: hoc non intelligitur de destructione quantum ad substantiam, sed solum quantum ad statum, vel modum; quatenus scilicet mutabitur in statum perfectiorem: ita similiter quando Apostolus dicit, quod scientia destruetur, hoc non debet intelligi de destructione quantum ad substantiam, sed solum quantum ad modum obscuritatis, vel ineuidentiæ, quem nunc habet, vel quantum ad modum operandi imperfectum, scilicet per conuersionem ad phantasmata, & per species à sensibus acceptas: vterque enim hic modus cognoscendi in patria destruetur, quia tunc (vt docet D. Thomas, super hunc locum Apostoli) non erit ex necessitate, sed ex electione, conuersio ad phantasmata. Et hunc esse sensum Apostoli patet satis ex contextu litteræ, subdit enim: *Cum autem venerit quod perfectum est, euacuabitur quod ex parte est.* Quod statim probat exemplo paruulorum, quorum imperfecta sapientia, & loquela destruitur cum ætate: non enim destruitur eorum sapientia & loquela simpliciter, sed quantum ad imperfectionem; quia adulti melius sapiunt, & loquuntur.

Ad confirmationem dicendum cum eodem S. Doctore 1. parte quæst. 58. art. 7. ad 3. *Quod veniente perfecto euacuatur imperfectum, quod ei opponitur: sicut fides quæ est eorum quæ non videntur, euacuatur, visione veniente.* Non autem necesse est, quod adueniente perfecto, euacuatur imperfectum, quod ei non opponitur. Sicut quia imperfectio cognitionis vespertinæ, non opponitur perfectioni cognitionis matutine, per illam non euacuatur, vt ibidem docet Sanctus Thomas. Unde cum Theologia nostra non opponatur visioni beatæ, quia non importat ineuidentiã posituam, sicut fides, sed negatiuam tantum (vt antea exposuimus) non euacuatur adueniente visione, sicut fides, sed potius perfici-

tur, & consummatur, sicut charitas; vel sicut donum scientiæ, & sapientiæ, aliæque virtutes, & dona, quæ non repugnant statui beatitudinis.

ARTICVLVS III.

Quodnam sit subiectum vel obiectum nostræ Theologiæ?

§. I.

Quibusdam præmissis difficultas resoluitur.

21. Notandum primò ex Capreolo quæst. 4. prologi art. 1. concl. 2. quod in qualibet scientia, aliquo modo differunt subiectum, & obiectum; obiectum enim scientiæ est conclusio in illa demonstrata: subiectum verò est illud quod subijcitur in conclusionibus, & de quo prædicata aliqua, seu passiones demonstrantur. Veruntamen secundum communem Theologorum vsum, subiectum & obiectum, pro eodem communiter accipiuntur, & idcirco in titulo quærimus, quodnam sit subiectum, vel obiectum Theologiæ?

Notandum secundò, obiectum esse duplex, aliud materiale, aliud formale. Obiectum materiale, dicitur illud quod non per se & ratione sui attingitur à scientia, sed ratione obiecti formalis. Formale autem est illud quod per se & ratione sui consideratur: v. g. in potentia visiva, corpus est obiectum materiale, quia non percipitur ratione sui, sed ratione coloris quo afficitur: ipse verò color, quia percipitur ratione sui, dicitur obiectum formale.

Notandum tertio cum Caietano, hic art. 3. obiecti formalis duas esse rationes formales distinguendas: aliam quæ dicitur ratio formalis quæ: aliam quæ vocatur ratio formalis sub qua. Ratio quæ est res ipsa quæ à potentia, vel scientia percipitur: ratio sub qua illa dicitur, quæ mediante ratio quæ in esse rei consideratur: v. g. in eadem potentia visiva, ratio quæ, est color: ratio verò sub qua, est lux, quia mediante luce visus percipit colorem.

22. Notandum quarto, aliquid posse dici reuelatum dupliciter. Primò, formaliter & immediatè, sicut reuelatum est, Deum esse trinum, Christum esse hominem. Secundò, virtualiter & mediatè, quando scilicet in re immediatè reuelata, alia virtualiter continetur, vel tanquam effectus in causa, vel proprietates in essentia, quæ per discursum deducitur: quo pacto in ista propositione, *Christus est homo, hæc, Christus est sensibilis*, virtualiter, & mediatè censetur reuelata. His præsuppositis.

Dico, obiectum formale & specificatiuum Theologiæ, esse Deum, sub ratione Deitatis, vt cadit sub reuelatione virtuali: ita quod ipsa Deitas sit ratio formalis quæ: reuelatio verò diuina, virtualis, & mediata, ratio formalis sub qua. Obiectum autem materiale, extensiuum, & terminatiuum, quodcumque reuelatum à Deo. In hac sententia sic explicata, iam ferè omnes conueniunt: quamuis olim quidam antiqui Theologi assignauerint alia diuersa obiecta, vt res & signa, Christum vt Redemptorem, vel opus nostræ reparationis, Deum vt præmiatorem, vel vt vltimum finem, actum meritorium, & similia: *Attendentes* (inquit S. Doctor hic art. 7.) *ad ea quæ tractantur in ista scientia, non ad rationem secundum quam considerantur.*

Prima

23. Prima pars conclusionis, quæ afferit Deum sub ratione Deitatis, esse objectum formale specificatum Theologicæ, probatur duplici ratione D. Thomæ loco citato. Prima est: illud censetur esse objectum formale & specificatum cujuslibet scientiæ, cujus cognitio principaliter quaeritur, & ad quod reducuntur cætera omnia quæ in ea tractantur: Sed cognitio Dei per se primò quaeritur in Theologia, & quæcumque in ea tractantur, reducuntur ad Deum sub ratione Deitatis: Ergo Deus sub hac ratione, est objectum formale Theologicæ. Major constat, Minor verò probatur. Nam cum Theologia, ut nomen ipsum significat, sit sermo, vel consideratio de Deo, rebusque diuinis, cognitio Dei, est illud quod per se primò in illa quaeritur. Item quæcumque ab illa considerantur, vel sunt ipsæmet Deus, vel aliquid ad illum pertinens; aut per modum proprietatis, ut attributa; vel ut effectus ab ipso procedens, ut creatura, de quibus agitur in prima parte; vel tanquam media ad ipsum conducentia, & ordinata, sicut actus humani, leges, gratia, virtutes, incarnatio, & sacramenta, de quibus in secunda & tertia parte disputatur: Ergo &c.

Confirmatur: sublato objecto formali, tollitur scientia: Sed quamvis nullum esset opus meritum, nec vlla sacramenta à Christo instituta; & licet Verbum Diuinum, carnem humanam non assumpsisset, non propterea tolleretur Theologia: Ergo illa non sunt objectum formale ipsius. Major constat, Minor verò probatur. Quamvis enim illa non darentur, Theologia posset inferre plures conclusiones de Deo, & ejus attributis, & probare Deum esse æternum, quia est immutabilis; infinitum, quia est ens per essentiam; intelligentem & scientem, quia est immaterialis; & cætera attributa per naturam diuinam, tanquam per causam virtualem, seu rationem à priori, demonstrare: Ergo &c.

24. Secunda ratio D. Thomæ sic procedit: Idem debet esse objectum, seu subiectum principiorum, & totius scientiæ; cum tota scientia virtute contineatur in principiis: Sed Deus sub ratione Deitatis, est subiectum, vel objectum principiorum Theologicæ, nempe articuloꝝ fidei: Ergo &c. Minor probatur: nam fides quæ præbet principia Theologicæ, cum sit virtus Theologica, habet pro objecto formali & specificatio Deum sub ratione Deitatis. Licet enim veritas prima dicatur à D. Thomæ 2. 2. quæst. 1. art. 1. objectum fidei: tamen, ut Caietanus ibidem §. *Ad euidentiã* docet, non sunt diversa, Deum esse objectum fidei, sub ratione Deitatis, aut veritatis: sicut nec ens, aut verum, esse objectum intellectus: Ergo &c. Ex quo probata manet secunda pars conclusionis, quæ affirmat quòd Deus, sub ratione Deitatis, est ratio formalis quæ Theologicæ. Ut enim exposuimus in tertio notabili, ratio formalis quæ alicujus potentia, vel habitus, est illa quæ per se primò attingitur, à tali potentia, vel habitu, & ratione ejus alia percipiuntur: vnde cum Deus sub ratione Deitatis, sit id quod per se primò à Theologia attingitur, & in ordine ad quod omnia alia objecta considerantur, illa est ejus ratio formalis quæ.

25. Secunda verò pars, quæ afferit reuelationem virtualem, & mediatam, esse ejus rationem formalem sub qua, euidenti ratione demonstratur. Theologia enim est habitus distinctus à fide, à Metaphysica, aliisque scientiis naturalibus; &

A quasi medius inter illas: non posset autem ab illis distingui, nec inter eas mediare, nisi haberet pro ratione formali sub qua, reuelationem virtualem, & mediatam: si enim ejus ratio formalis sub qua, esset reuelatio formalis, & immediata, conueniret cum fide, quæ nititur diuinæ reuelationi immediatæ: si autem non dependeret à reuelatione virtuali, & procederet ex principiis solo lumine naturali notis, non distingueretur à scientiis naturalibus; præsertim à Metaphysica, quæ Deum respicit, ut cognoscibilem ex creaturis, & lumine naturali intellectus. Ex quo probata etiam manet vltima pars. Illud enim censetur esse objectum materiale, extensiuum & terminatiuum alicujus scientiæ, quod subest ejus rationi formali sub qua, & ad quod illa se extendit & terminatur: Sed quodcumque ens reuelatum à Deo, subest rationi formali sub qua Theologicæ, nempe reuelationi virtuali; & Theologia potest ad illud se extendere, illudque contemplari sub tali lumine diuinæ reuelationis mediatæ & virtualis: Ergo quodcumque reuelatum à Deo est objectum materiale extensiuum, ac terminatiuum Theologicæ nostræ.

§. II.

Soluuntur Objectiones.

C Obijcies primò: nulla scientia probat de suo objecto quod sit, sed supponit; ut dicitur 1. Poster. Sed Theologia probat Deum esse, ut sequenti tractatu patebit: Ergo Deus non est objectum Theologicæ.

Respondeo quòd existentia subiecti, non potest probari ab aliqua scientia, à priori, & per medium proprium, & intraneum: bene tamen à posteriori, per medium ab alia scientia mutuum, licet sibi deferens & ministrans; & sic Theologia demonstrat existentiam Dei, rationibus desumptis à Metaphysica, quæ ministrat Theologicæ. Adde quòd existentia Dei ut Authoris supernaturalis, à Theologia non probatur, sed purè creditur, & sic est propriè subiectum ejus; solum autem è rationibus Metaphysicis probat Deum esse, ut authorem naturalem.

Obijcies secundo: objectum adequatum scientiæ, prædicari debet de omnibus partibus illius, & esse causa adequata omnium proprietatum quæ in ea demonstrantur: Sed Deus sub ratione Deitatis, non habet illas conditiones: ergo &c. Major patet, Minor probatur: Deus enim non prædicatur de Angelo, vel homine, & aliis objectis, de quibus in Theologia disputatur: item Deus sub ratione Deitatis, non est causa innascibilitatis v. g. quæ est in Patre, aliàs talis proprietates competeret cuilibet personæ diuinæ, in qua Deitas reperitur; & sic Filius & Spiritus Sanctus essent innascibiles.

Respondeo negando Minorem: ad cujus primam probationem dicendum est, objectum adequatum scientiæ prædicari debere de omnibus partibus illius, vel in recto, vel in obliquo; & hoc secundo modo Deum prædicari de homine, & Angelo, cæterisque objectis, de quibus in Theologia tractatur: quia illa, vel sunt ipsæmet Deus, vel aliquid Dei, ejus scilicet proprietates, vel effectus, vel media ad ipsum conducentia, ut antea exposuimus. Ad secundam probationem, responderetur objectum formale scientiæ debere esse radicem, & principium omnium proprietatum, quæ in ea demonstrantur, vel secundum

B

se, vel quatenus reperitur in particularibus speciebus determinatum: sic ens mobile, ut determinatum ad corpora caelestia, & elementaria, est causa proprietatum, quae de elementis, & corporibus caelestibus, in Physica demonstrantur; unde ad hoc ut Deus sub ratione Deitatis sit objectum formale Theologiae, satis est quod Deitas, ut determinata ad personam Patris, & modificata per relationem Paternitatis, sit radix innascibilitatis.

28. Objicies tertio: illud omne pertinet ad objectum formale quod specificatum Theologiae, cui immediate conuenit ratio formalis *sub qua* ipse Theologiae: At non solum Deo sub ratione Deitatis, sed etiam omni enti supernaturali, immediate conuenit ratio formalis *sub qua* Theologiae: ergo non solum Deus, sed etiam omne ens supernaturale, pertinet ad objectum formale Theologiae. Minor patet, nullum enim est ens supernaturale, quod non possit immediate & per se reuelari, & quod magis est, potest independentem ab ipso Deo ut auctore supernaturali reuelari; nec desineret esse Theologia, quamuis Deus non fuisset ipsi reuelatus per lumen supernaturale, dummodo supponeretur cognitum naturaliter, & alia entia supernaturalia per fidem reuelarentur. Major vero probatur inductione in omnibus scientiis naturalibus, in quibus non assignatur aliquod ens particulare pro objecto formali & adaequato, sed illud omne quod abstrahit a materia singulari, sensibili, aut intelligibili; & ut omne effugium pracludatur, & paritas sit adaequata; quamuis aliqua illarum scientiarum habeant unum objectum principale, ad quod omnia alia de quibus tractant, referuntur; ut patet in Metaphysica respectu Dei, & in Logica respectu Demonstrationis, ad quam omnes aliae secundae intentiones ordinantur; quia tamen in Metaphysica, non solus Deus, sed etiam alia entia creata, & in Logica, non sola Demonstratio, sed etiam aliae secundae intentiones, participant rationem formalem *sub qua* praedictarum scientiarum, & sunt objecta per se scibilia ab illis, quamuis per impossibile, nec Metaphysica Deum, nec Logica Demonstrationem considerarent; ideo objectum Metaphysicae non est solus Deus, sed omne ens abstrahens a materia intelligibili, nec objectum Logicae sola Demonstratio aut Syllogismus, sed omne ens rationis secundo intentionale. Ergo similiter in proposito, quamuis Deus sit objectum principale Theologiae, non erit tamen ejus objectum adaequatum, sed omne ens diuinum supernaturali inspiratione cognoscibile. Unde D. Thomas in prologo sententiarum qu. 1. art. 4. asserit ens diuinum per inspirationem cognoscibile, esse subjectum Theologiae, & paulo infra addit quod Deus non est ejus subjectum, nisi sicut principaliter intentum.

29. Hoc argumentum videtur sine dubio opinionem illam reddere probabilem. Respondeo nihilominus distinguendo primam majorem. Illud omne pertinet ad objectum formale quod specificatum Theologiae, cui immediate conuenit ratio formalis *sub qua* ipse Theologiae: si conueniat immediate immediatione excludente solum discursum, nego Majorem: immediatione excludente etiam ordinem, dependentiam, & attributionem ad aliud, concedo Majorem, & sub eadem distinctione, nego Minorem. Ad probationem ejus ibi subjunctam, transeat quod nullum sit

A ens supernaturale, quod non possit reuelari independentem ad reuelationem supernaturali Dei sub ratione Deitatis, nego tamen in hoc casu remansuram Theologiam, aut fidem diuinam, saltem ejusdem speciei cum ea quam habemus modo: fides enim nostra est virtus Theologica, hoc est immediate & per se primo respiciens Deum tanquam objectum suum specificatum: in casu autem posito, sicut non respiceret Deum, ita non esset Theologica, nec scientia aliorum entium supernaturalium esset Theologia, hoc est scientia de Deo, ut nomen sonat, sed alia quaedam fides & scientia supernaturalis, a nostris specie distincta, utpote quae diuersum objectum specificatum per se respicerent. Ad probationem vero Majoris, concessio Antecedente, & omnibus quae in ejus exemplum adducuntur, nego consequentiam & paritatem: ratio discriminis est, quia finis intrinsecus & essentialis scientiarum de quibus fit mentio in argumento, non est cognitio alicujus partialis objecti, nec alia omnia minus principalia considerant solum propter principale, sed etiam propter se: finis autem intrinsecus & essentialis nostrae Theologiae, & fidei, est cognitio solius Dei, aliorum vero objectorum minus principalium, tantum propter Deum, & in ordine ad ipsum; unde omnia alia objecta minus principalia, erunt tantum objecta secundaria & materialia, solus autem Deus objectum formale primum & adaequatum: sicut respectu charitatis, solus Deus est objectum specificatum, proximum autem, quia non amatur nisi in ordine ad Deum, est objectum secundarium & materiale. Hujus exemplum reperitur etiam in quibusdam scientiis naturalibus; Medicina enim, quamuis sub eadem abstractione, corpus humanum, & plura alia consideret, puta herbas, mixta, simplicia &c. quia tamen illa omnia considerat solum in ordine ad corpus humanum sanabile, solum corpus humanum sanabile, est objectum ejus formale specificatum & adaequatum; alia vero sunt tantum objecta secundaria & materialia: cujus ratio radicalis esse potest, quia habitus practici specificantur primario a fine ad quem ordinantur, non vero ab aliis quae in ordine ad finem considerant: Medicina autem est scientia practica, & similiter Theologia nostra, modo articulo sequenti explicando; alia vero scientia, de quibus fit mentio in argumento, sunt simpliciter speculativae, nec habent alium finem intrinsecum, quam cognitionem suorum objectorum.

Ad locum vero D. Thomae desumptum ex prologo sententiarum, varie respondent Thomista: Caietanus enim dicit quod D. Thomas non asserendo, sed opinando illud dixit. Capreolus vero asserit S. Doctorem loqui de subjecto materiali & extensiuo. Alij existimant, ipsum usurpare nomen *entis diuini*, prout est analogum analogia attributionis, subindeque supponere pro principali analogato, scilicet Deo: quod confirmant exemplo sani, quod est objectum medicinae, quod ibidem a D. Thoma adducitur. Si vero alicui nulla istarum responsum placeat, non existimo de hoc multum esse curandum, cum in praesenti articulo sua summe, tanquam in suo testamento, S. Doctor clarissime suam mentem expresserit.

Objicies ultimum contra tertiam partem conclusionis: Ratio formalis sub qua objecti scientiae, debet esse illi intrinseca: Sed reuelatio virtualis,

edum fundetur in extrinseco Dei testimonio, non est quid intrinsecum objecto Theologia: Ergo non est ejus ratio formalis *sub qua*.

Respondeo majorem esse veram in scientiis naturalibus, non autem in Theologia, quia scientiæ naturales procedunt ex lumine naturali intellectus & primorum principiorum, in quæ suas conclusiones resolvunt: Theologia verò procedit ex articulis fidei, & in extrinseca Dei dicentis seu testificantis autoritate fundatur, ac n ipsam vltimò suas conclusiones resolvit.

§. III.

Corollaria precedentis doctrine.

32. **E**X dictis colliges primò, quod alio modo Theologia considerat Deum, quam Metaphysica, quæ dicitur *Theologia naturalis*: Metaphysica enim agit de Deo, vt per creaturas cognoscibili, ita vt creaturæ se habeant, vt gradus quibus ascendimus, & eleuamur ad Dei cognitionem, iuxta illud ad Rom. 1. *Inuisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur*. Theologia autem primo aspectu considerat Deum, ejusque attributa; & ex consideratione Dei, tanquam primæ causæ, & primi principij, procedit, & descendit ad cognitionem creaturarum. Vnde in Metaphysica, prior est consideratio creaturarum, quam Dei: in Theologia è contra, prior est consideratio Dei, quam creaturarum. Quare (vt infra dicemus) illa est nobilior, & perfectior Metaphysica, aliisque scientiis ordinis naturalis; & est veluti quædam expressio, & imago diuinæ scientiæ & sapientiæ, quæ vt dicit Dionysius cap. 7. de diuinis nominibus, *Seipsam cognoscens scit alia*.

33. Secundo colliges contra Vazquem, in Hæreticis non esse veram Theologiam, illamque specie distingui à nostra: quia nostra deducit suas conclusiones, ex principiis fide diuina creditis, & habet pro ratione formali *sub qua*, reuelationem virtuales: Theologia autem hæreticorum deducit suas conclusiones ex principiis fide solùm humana creditis; nec habet pro ratione formali reuelationem diuinam, sed traditionem humanam; vnde illa est potius fides humana, vel opinio, quam scientia. Quare Dionysius cap. 2. de diuinis nominibus, loquens de illo qui diuinis eloquiis resistit, qualis est Hæreticus, *Longe*, inquit, *omnino erit à nostra Theologia, & curandum non est illius manu ductionis ad Theologicam scientiam*. Item Augustinus dicit, Theologiam esse scientiam, quæ fides saluberrima gignitur, & nutritur, defenditur, & roboratur. Ex quo inferes, in Theologo qui amittit fidem circa aliquem articulum, non remanere Theologiam ejusdem rationis cum ea, quæ est in Catholicis, sed quasi quoddam illius cadauer; amissâ enim fide, non potest amplius viuere nec subsistere Theologia.

Dices: Hæreticus nullomodo hæsitat circa principia, & conclusiones Theologia: Ergo habet de illis certitudinem, & consequenter scientiam.

Respondeo Hæreticos habere de articulis fidei, & de conclusionibus Theologia, solùm certitudinem quandam subiectiuam, quæ est quædam pertinacia, orta vel ex illorum voluntate, vel ex proprio iudicio, quò indicant talem vel talem articulum fidei esse acceptandum, non verò alios: non autem de illis habere certi-

Tom. I.

A tudinem objectiuam, precedentem ex motu diuinæ reuelationis, quæ omnino necessaria est ad fidem, & Theologiam. Unde dicit D. Thomas 2. 2. quæst. 5. art. 3. *quod Hæreticus circa vnum articulum, non habet fidem de aliis articulis, sed opinionem quandam, secundum propriam voluntatem*.

Colliges tertio, conclusiones Theologicas, formaliter quæ tales, non esse de fide. Ratio est, quia omne quod creditur fide diuinâ, debet immediatè & formaliter à Deo reuelari: At conclusiones Theologia, non sunt formaliter & immediatè reuelata, sed virtualiter tantùm & immediatè, cum ejus ratio formalis *sub qua*, non sit reuelatio formalis & immediata, sed virtualis tantùm & mediata; alioquin (vt supra ostendimus) illa non distingueretur à fide: Ergo &c. Dixi *formaliter quæ tales sunt*: quia conclusiones Theologica, materialiter considerata, possunt esse de fide: multæ enim sunt propositiones determinatæ ab Ecclesia tanquam de fide, quæ possunt fieri conclusiones Theologica, vt constat in hac demonstratione: *Filius Dei naturalis est consubstantialis Patri: Sed Christus est Filius Dei naturalis: Ergo est consubstantialis Patri*. Similiter in ista. *Qui est Deus & homo, habet diuinam & humanam voluntatem: Sed Christus est Deus & homo; Ergo habet diuinam & humanam voluntatem*.

C Aduertendum tamen est, quod ille qui negaret aliquam conclusionem Theologicam, quæ ex principiis reuelatis per euidenter consequentiam inferitur, qualis est ista, *Christus est risibilis*, censeretur esse Hæreticus: quia non censeretur negare bonitatem illationis, quæ lumine naturali euidens est, sed principium fidei, ex quo illa euidenter deducitur.

Colliges quartò: Theologiam esse vnâ specie infimâ scientiam, nec illam diuidi in plures habitus partiales specie diuersos. Ita communiter docent Thomistæ cum S. Doctore hic art. 3. contra Recentiores, qui volunt Theologiam non esse vnum simplicem habitum, sed illam coalescere & componi ex pluribus habitibus partialibus specie distinctis.

Probat hoc corollarium ratione D. Thomæ. Vnitatis potentie & habitus consideranda est, non secundum obiectum materialiter, & in esse entis consideratum, sed secundum quod subest ejus rationi formali: licet enim homo, leo, & lapis, specie inter se differant: quia tamen conueniunt in vna ratione colorati, quæ est obiectum formale visus, vnus specie atoma sensum specificant: Sed omnia objecta, quæ à Theologia considerantur, communicant in vna ratione formali; licet enim illa agat de Deo, de Angelis, & hominibus; de vitiis, & virtutibus; de gratia, & de peccatis, aliisque rebus, pluraquam specie diuersis, illas tamen non considerat, nisi secundum quod substant diuinæ reuelationi: Ergo Theologia est vna specie infimâ scientia; nec in plures habitus specie diuersos diuidi potest. Pro cuius euidentiâ.

Notandum est primò cum Caietano hic §. *Ad euidentiâ*. Ad vnitatem aut distinctionem scientiarum non sufficere rationem quæ obiecti earum, illud in esse rei constituentem; constat enim eandem scientiam secundum speciem, qualis est Metaphysica, agere de rebus pluraquam specie distinctis in genere rei, vt de substantia, & accidente. Item vt dicit D. Thomas hic art. 1. ad

B ij

2. Eandem conclusionem demonstrat Astrologus, A
 & naturalis, puta quod terra est rotunda, &c.
 Sed præterea requiritur rationem formalem sub
 qua, constituentem objectum in genere scibilis:
 ab utraque enim ratione qua, & sub qua, uni-
 tas & distinctio scientiæ pendet, ita ut ratio qua,
 ut subordinata rationi sub qua; & ratio sub qua,
 ut determinatur à ratione formali qua, unitatem
 & distinctiōnem scientiæ præbeant. Quod
 etiam docet Caietanus 1. Poster. cap. 2. ubi & ait,
 verba illa Aristotelis 3. de anima textu 38. *Secu-
 tur autem scientia sicut & res*, non esse intelli-
 genda de ipsis rebus, prout res sunt, sed prout
 ingrediuntur genus scibilis, & quatenus subor-
 dinantur rationi sub qua. Vnde quando dicitur
 unitatem specificam potentia vel habitus, ex
 ejus ratione formali sumendam esse, hoc intelli-
 gendum est de ratione formali qua, ut modifica-
 tā & determinatā per rationem formalem sub
 qua.

37. Notandum secundo: hoc interesse discrimen
 inter Theologiam, & scientias naturales, quod
 in objectis istarum, ratio formalis sub qua sumi-
 tur ex tali modo immaterialitatis, seu abstractio-
 nis à materia, siue potius ex principiis illarum,
 prout subsunt tali vel tali abstractioni, qua tri-
 plex assignari solet à Philosophis: una à materia
 singulari, qua convenit objecto Physicæ; alia
 à materia sensibili, qua competit Geometriæ,
 Arithmeticæ, & aliis Mathematicis; altera à
 materia intelligibili, qua est propria Metaphy-
 sicæ: in objecto verò Theologiæ ratio formalis
 sub qua, non est immaterialitas, sed reuelatio
 virtualis, qua est ratio superior, sub qua Theo-
 logia considerari potest, ea qua in diversis scienti-
 is Philosophicis pertractantur, ut hic art. 3. ad
 2. docet D. Thomas. Et ratio hujus est, quia si-
 cut res non sunt cognoscibiles per fidem, eò
 quod habeant talem, aut talem immaterialita-
 tem, sed quia sunt à Deo reuelatæ, ita per Theo-
 logiam scibiles sunt; quia sunt reuelatæ media-
 tē (hoc est quia deducuntur ex aliis rebus reuela-
 tis) non verò quia subsunt tali vel tali abstra-
 ctioni, à materia. Cùm igitur hæc reuelatio vir-
 tualis, sit unius simplicissimæ rationis, omnia
 qua in illa communicant, suntque divinitus re-
 velatæ, ad unam scientiam specie, nempe Theo-
 logiam, spectant, sicque, ut docet Capreolus
 quaest. 3. prologi ad 3. contra 4. *Si quis omnes
 conclusiones omnium scientiarum cognosceret, in-
 quantum divinitus reuelabiles sunt; hoc est quod
 formalis ratio assentiendi in illis conclusionibus,
 esset lumen divine reuelationis, utique unicum
 haberet habitum, & non plures.* Quod si Deus
 plures scientias, nempe Physicam, & Geome-
 triam alicui infunderet, tunc (inquit Caietanus
 hic §. Pro evidentiā) reuelatio ad illas scientias
 compararetur, ut causa efficiens ad effectum,
 non tamen ut ratio, seu modus cognoscendi ob-
 jecti; ille enim homo Geometricalia sciret, sub
 illa ratione, qua alij Geometra sciunt: unde
 in tali casu, illa scientia non essent ejusdem ra-
 tionis & speciei, sicut est Theologia nostra; per
 quod solvitur instantia qua fieri solet contra ra-
 tionem D. Thomæ jam expositam.

38. Dices primò; omnes Mathematicæ ad minus
 differunt specie, & tamen considerant suum ob-
 jectum, sub eadem ratione formali sub qua, ea-
 dem scilicet abstractione à materia sensibili: Er-
 go ex eo quod omnia qua tractantur in Theolo-
 gia, subsunt eidem rationi sub qua, divinæ sci-

licet reuelationi virtuali, non sequitur illam esse
 unam specie atomæ scientiam.

Respondeo primò, rationem sub qua in Ma-
 thematicis & aliis scientiis naturalibus, non esse
 solam abstractionem à materia sensibili; sed
 etiam principia ex quibus procedunt, prout sub-
 stant tali abstractioni: unde cùm talia principia
 in Mathematicis sint specie diversa, illa specie
 inter se differunt, quamvis in eadem abstractio-
 ne conveniant.

Respondeo secundo, omnes scientias Mathe-
 maticas, convenire quidem in eadem abstractio-
 ne à materia sensibili, genericè sumpta, differre
 tamen penes diversos modos illius: hæc enim
 non consistit in indivisibili, sed habet diversos
 modos & gradus, secundum quos scientia Ma-
 thematicæ diversificatur; numerus enim v.g.
 qui est objectum Arithmeticæ, est simplicior
 quantitate continuâ, qua est objectum Geome-
 triæ: quantitas enim continua maximè comita-
 tur materiam, & habet conditiones illius; unde
 Arithmetica est simplicior, & magis abstrahit à
 materia sensibili, quam Geometria. Similiter
 quia linea visualis, qua est objectum Perspecti-
 væ, consideratur per ordinem ad visum, qui est
 nobilior potentia, & magis abstrahens à mate-
 ria & motu, quam auditus, quem respicit numerus
 ut sonorus, qui est objectum Musicæ: Perspectiva
 magis abstrahit à materia sensibili, quam Musica.

Dices secundo: omnes conclusiones Theolo-
 gicæ non attinguntur sub reuelatione virtuali:
 Ergo non subsunt eidem rationi sub qua, &
 consequenter non constituunt unum specie ha-
 bitum. Consequentia patet ex dictis, Antecedens
 verò probatur. In Theologia sunt aliqua dem-
 onstrationes qua deducuntur ex una præmissa
 naturali, & altera reuelata: ut constat in hoc
 exemplo, *Omnis homo est risibilis: Christus est
 homo: ergo Christus est risibilis.* Atqui in tali de-
 monstratione, conclusio non subsistat reuelationi
 virtuali: Ergo omnes conclusiones Theologicæ,
 non attinguntur sub reuelatione virtuali. Minor
 subsumpta probatur. Ut aliqua conclusio sit vir-
 tualiter reuelata, oportet quod causa ejus adæ-
 quata, id est utraque præmissa, sit formaliter re-
 velata: Sed in tali demonstratione, præmissa na-
 turalis non est formaliter reuelata, cùm sit co-
 gnita lumine naturali: Ergo &c.

Respondeo primò negando Antecedens, ad
 cujus probationem, nego Minorem. Ad proba-
 tionem Minoris, dicendum est, quod sola præ-
 missa de fide, continet totam veritatem & certi-
 tudinem conclusionis, & quod altera lumine na-
 turali nota, assumitur tantum per accidens, &
 propter imperfectionem subjecti, quod eget mi-
 nisterio luminis naturalis, ad acquiescendam scien-
 tiam. Vnde in scientia beata, qua non eget dis-
 cursu formali, hæc veritas, *Christus est risibilis*,
 videtur in hac solâ propositione, *Christus est ho-
 mo*, tanquam in causa adæquata.

Secundo dici potest, quod quando propositio
 lumine naturali nota, conjungitur cum altera de
 fide, aliquò modò subsistat reuelationi virtuali;
 quia tunc ab altera qua est de fide, modificatur,
 confortatur, & elevatur: sicut cogitativa in ho-
 mine, propter conjunctionem quam habet cum
 potentia intellectiva, participat modum quem-
 dam intellectualitytatis, & veluti radium quem-
 dam luminis intellectualis, ratione ejus potest
 imperfectè discurrere, ut docent Philosophi in
 libris de anima.

ARTICVLVS IV.

An Theologia sit eminenter formaliter speculativa & practica?

§. I.

Quibusdam præmissis, conclusio affirmativa statuitur.

40. Notandum primò, aliquam perfectionem contineri posse in aliquo tripliciter: nempe formaliter tantum, sicut rationalitas est in homine: eminenter tantum, sicut calor in Sole; formaliter simul & eminenter, sicut sensitivum & vegetativum in anima rationali, iustitia & misericordia in Deo.

Notandum secundò, inter habitum speculativum & practicum, hanc esse differentiam: quod primus sistit in sola veritatis contemplatione, secundus verò ordinatur ad operationem, vel immediatè eam dirigendo & regulando, sicut prudentia, & ars; vel saltem mediatè & remotè, ut patet in synderesi, quæ habitus practicus est, & tamen, non immediatè, sed mediante prudentiâ, dirigit studiosam operationem; & in Ethica, quæ est scientia practica, quia tradit regulas humanorum actuum in communi, quas prudentia naturalis applicat ad hoc vel illud particulare factum.

Notandum tertio, ea quæ sunt dispersa in inferioribus uniri & conjungi in superioribus, sicut visivum & auditivum in sensu communi, vegetativum & sensitivum in anima rationali; & sicut species quæ Angelus cognoscit naturam genericam animalis v. g. continet, & representat naturam hominis, leonis, equi, &c. ut dicitur in tractatu de Angelis. His præmissis.

41. Dico, Theologiam esse eminenter formaliter speculativam & practicam, magis tamen esse speculativam, quam practicam. Ita D. Thomas hic art. 4. ejusque Discipuli, contra plures ex recentioribus, qui docent Theologiam esse tantum speculativam, vel tantum practicam, secundum diversos habitus partiales, ex quibus putant illam esse compositam & coalitam.

Probatum primò conclusio ex principiis articulo præcedenti statutis. Ut enim ibidem ostendimus, Theologia habet pro ratione formali quæ, Deum, sub ratione Deitatis; pro ratione verò sub qua, revelationem virtuales: Sed ex utroque capite habet, quod sit simul speculativa & practica: Ergo &c. Minor probatur: cum enim Deus, sub ratione Deitatis, sit prima veritas, & ultimus finis, est etiam prima regula speculationis & praxis, primumque speculabile & operabile: operabile, inquam, non physicè, sed moraliter: quatenus actibus nostris meritoris, in ratione ultimi finis consequibilis est. Item revelatio virtualis supponit fidem, quæ est eminenter formaliter speculativa & practica: cum non solum inhæreat, & innitatur primæ veritati revelanti; sed etiam ad operationem & dilectionem se extendat, ut docet S. Thomas 2. 2. quæst. 9. art. 3. his verbis: *Fides primò & principaliter in speculatione consistit, inquantum inheret primæ veritati: sed quia prima veritas est ultimus finis propter quem operamur, inde etiam est quod fides ad operationem se extendit, secundum illud ad Galat. 5. fides per dilectionem operatur.*

Tom. I.

A Confirmatur primò: donum scientiæ magis & principaliter speculationem respicit, quæ homo scit quæ fide tenere debeat: secundario autem extendit se ad operationem, secundum quod credibilium scientiâ in agendis dirigimur, ut ibidem docet S. Doctor, ex quo infert tale donum esse simul speculativum & practicum: Ergo similiter cum Theologia non sistat in contemplatione primæ veritatis, & articulorum fidei; sed etiam se extendat ad operationem, eam dirigendo, remotè saltem & mediatè, quatenus tradit media quæ ad illam conducunt, non solum est speculativa, sed etiam practica, quamvis magis sit speculativa quam practica: quia ut ait S. Doctor hic art. 4. *Principaliter agit de rebus divinis, quam de actibus humanis, de quibus agit, secundum quod per eos ordinatur homo ad perfectam Dei cognitionem, in qua beatitudo consistit.* Ad quod quod, fides à quâ Theologia dependet, primò & principaliter est speculativa, ut docet D. Thomas loco supra citato: Ergo & Theologia.

B Confirmatur secundò: Metaphysica est speculativa, quia agit de Deo ut primo principio, moralis verò, practica, quia tractat de ultimo fine, & mediis ad illum conducentibus: Ergo cum Theologia utrumque præter, & consideret Deum in ratione primi principij, & ultimi finis; agatque de mediis ad illum conducentibus, simul erit speculativa & practica.

C Confirmatur tertio: quæ sunt dispersa in inferioribus, uniuntur in superioribus, ut docet Dionysius, & constat in anima rationali, in sensu communi, & speciebus Angelicis, ut exposuimus in tertio notabili: Sed Theologia est superior ad omnes scientias naturales, cum versetur circa objectum infinitum, illudque attingat, sub lumine divinæ revelationis: Ergo practicum & speculativum, quæ sunt differentie divisivæ scientiarum naturalium, adunantur in Theologia, & in ea eminenter formaliter continentur: sicut vegetativum & sensitivum in anima rationali, & visivum & auditivum in sensu communi.

D Probatum secundò ratione quam indicat D. Thomas hic art. 4. his verbis: *Licet in Philosophicis, alia sit doctrina practica, alia speculativa; Sacra tamen Doctrina comprehendit sub se utramque, sicut Deus eadem scientiâ cognoscit se, & ea quæ facit.* Ex quibus verbis hæc potest desumi ratio. Theologia est quedam impressio, seu imago scientiæ divinæ, ut docet idem S. Doctor hic art. 3. ad 2. At scientia Dei est eminenter formaliter speculativa & practica, ut tractatu 3. ostendimus: Ergo & Theologia.

§. II.

Solvuntur objectiones.

E Objicies primò: duæ differentie oppositæ, & divisivæ alicujus generis, non possunt eidem speciei convenire, sicut rationale & irrationale eidem animali: Sed speculativum & practicum sunt differentie oppositæ, divisivæ scientiæ ut sic: Ergo non possunt simul convenire Theologiæ.

Respondeo negando Minorem: practicum enim & speculativum, non sunt differentie divisivæ scientiæ ut sic, & prout scientia est genus supremum, ad Theologiam & scientias naturales; sed tantum scientiæ naturalis ut sic, & prout est genus subalternum ad omnes scientias naturales.

B iij